

Peaminister Mart Laari kõne Riigikogus olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelul "Ettevalmistused Eesti liitumiseks Euroopa Liiduga", 18. jaanuaril 2001. aastal

Lugupeetud Riigikogu esimees, lugupeetavad Riigikogu liikmed!

Seistes täna siin Teie ees juba traditsiooniliseks muutunud eurointegratsiooni debatil ei saa ma jätta tagasi mõtlemata oma pea täpselt aasta tagasi Riigikogus peetud ettekandele eurointegratsioonist. Aasta tagasi teie ees seistes olin ma pehmelt öeldes murelik. Kaheksa läbirääkimistel ajutiselt suletud peatükiga kippus Eesti jaama oma grupi punase laterna rolli. Meie liitumine Euroopa Liiduga ähvardas edasi lukkuda kaugemasse tulevikku. Konkurentsipusimiseks oli läbirääkimistel vaja saavutada läbimurre. Et Brüssel pole mitte Moskva, siis polnud sõnaosavusest ega riugastest abi loota. Vaja oli teha tõsist tood. Teha tööd Eesti riigi kui meie kodu kordaseadmisel, mida me niikuinii pidime ja peame tegema. Teha seda aga kiiremini ja jõulisemalt, kui me ehk muidu oleksime sõandanud või suutnud.

Täna Teie ees seistes võin kinnitada, et läbimurre on saavutatud. Ning seda, suuresti just tänu Teie, lugupeetud Riigikogu, heale tööle, mille eest tahaksin valitsuse poolt südamest tänu avaldada. Eesti on kiirelt edasi liikunud. 16 läbirääkimistel suletud peatükiga jääme alla ainult ühe peatüki rohkem sulgenud Küprosele. Eesti on suutnud end Euroopas järjest rohkem maksma panna.

Eesti edusamme kinnitas väga selgelt ka Euroopa Komisjoni Eduaruanne, mis avaldati mullu novembris. Me oleme teinud arvestatava kvalitatiivse hüppe oma EL ettevalmistustes, mis on leidnud tunnustust nii EL liikmesriikides ja Euroopa Komisjoni poolt. Küsimus pole seejuures mitte ainult otseses eurointegratsioonis, vaid Eesti suutlikkusest rabeleda kullalt kiirelt välja tõsisest kriisiolukorrast ning suunduda kiire arengu teele. See poleks aga olnud võimalik ilma Riigikogus langetatud tõsiste otsuste ning kogu rahva ülesehitava toota. Eesti edu ei kuulu ühelegi poliitilisele parteile või rühmitusele, vaid Eesti rahvale.

Samas tean ma poliitikuna seda hinda populaarsuspunktides, mida kiire ja jõulise tegutsemise eest maksta tuleb, kui see tegevus pole just sularaha jagamine lossiplatsil. Ometi on õige, et meie tegevust peab juhtima vastutustunne, mitte populaarsuseihalus. Eesti huvid nõuavad mitte vähemat kui ühte tipp-positioonidest kandidaatriikide hulgas. NA TO laienemise kogemus näitab, et esimeste uute liikmete vastuvõtule järgneb suure tõenäosusega etteteadmata pikkusega kohanemispaus.

Teadmata pikkusega viivitus EL-ga ühinemisel oleks risti. vastupidine Eesti majanduse huvidele, lükates veelgi edasi selle põhjamaale sobiliku elatustaseme ning turvatunde saavutamise, mida me kõik oma valijatele võlgname.

Sest, kui Te minult küsite, kas mured on möödas, siis on minu vastus kahjuks veel eitav. Miks arvab suur enamus rahvast, et Eestis elavad hästi ainult poliitikud? Millal muutub numbrites sedavõrd uhkena tunduv majanduskasv jõukuseks inimeste kodudes? Kuidas saame tõhusamalt toetada peresid ja lapsi, tagades samal ajal vanemale põlvkonnale vaarilise elutaseme? Miks peab Eesti olema turistidele huvitav eeskätt maana, kust saab odavat piraatoodangut osta? Miks auto mootorid solgitud bensiini tõttu kinni jooksevad? Miks varastatakse Lasnamäe korteritest ustelt isegi metallist korterinumbreid, rääkimata terveid kiilasid ja asulaid pimedusse jätvatest elektriliinivargustest? Kas ma võin kindel olla, et keegi osav pettur ei külasta homme võltspassiga notarit ning ei saa minu korteri või maja seaduslikuks omanikuks, kelle vastu ei aita ei ussi ega püssirohi?

Need ja paljud teised küsimused ootavad vastust. Vastust neile ei oota meilt eeloleval aastal mitte Euroopa Liit, vaid Eesti rahvas. Ning just suutlikkusest nendele ja paljudele teistele küsimustele vastata sõltub meie saamine Euroopa Liidu täisliikmeks. Lihtne oleks väsida, lihtne oleks langeda

ilusate ja näiliselt populaarsust toovate otsuste rüppe. Pole aga midagi valusamat, kui komistada lõpusirgel, tehes sellega olulises osas tühjaks mitte enda, vaid koigi meie, kogu rahva jõupingutused ja saavutused sellel viimasel kümnel aastal, mida me peagi hakkame nimetama eelmise sajandi lõpuks. Mida lähemal on tõsine eesmärk, seda enam tuleb ennast kokku võtta, sest tõusunõlv muutub üha järsemaks. Eesti nõrkusi ja puudusi teame kõige paremini meie ise. Kuid igajärgmine samm selle tõehetke suunas, millal langeb lõplik otsus Eesti vastuvõtmisest Euroopa Liitu, viib Eesti ühtlasi üha vahedamasse valgusesse, mis pole mitte alati sõbralik. Miks Eesti, see vaike ja tähtsusetu riik Euroopa perifeeriast, keda justkui polnudki? Kas polnud Eesti koht mitte järjekorra lõpus? Kas see pole bluff?

Seepärast tahan täna teiega aru pidada, et pöörata pilk sissepoole ning hinnata kainelt Eesti probleeme, vajadusi ning jõuvarusid. Me peame kokku leppima ühises tegevusplaanis, mis peab paadima Eesti ühinemislepingu allakirjutamisega. Aega on selleni jäänud vähem kui poolteist aastat. See on vähem kui 18 kuud, vähem kui 3 Riigikogu istungjärku.

Mis on siis need ülesanded, mis meil ees seisavad? Eesti on võtnud endale ülesande olla valmis Euroopa Liitu astumiseks 1. jaanuaril 2003. Selleks tuleb Eestil alla kirjutada liitumisleping 2002.aasta keskpaigaks, mis omakorda tähendab läbirääkimiste sisulist lõpetamist käesoleva aasta lõpuks. Eesti on oma positsioonid läbirääkimistel esitanud. Nende põhimõtteline muutmine võib meie muuta läbirääkimiste lõpetamise meie poolt määratud tahtaegadel võimatuks. Veelgi suuremaks ülesandeks on aga antud lubaduste lunastamine.

Suurim töömaht langeb tänavu Rahandusministeeriumi olule, eraldi võiks sellest mainida tollivaldkonda. Liitumishetke lahenedes tuleb veelgi enam tähelepanu pöörata justiits- ja siseküsimustele, kõigele sellele, mis on seotud üksikisiku turvalisuse ning õigusemõistmisega. Keskkonnaministeeriumi tubli töö on loonud eeldused konkreetsete lahenduste kiireks leidmiseks keskkonnapeatiiki osas. See on üks neist valdkondadest, mis vahetult puudutab igat kodanikku, sest just puhtam keskkond tagab meie tervise ning rõõmu oma maast. Samas nõuab jätkuvalt pingsat tähelepanu kalanduse valdkond, kus mitmed lubatud-plaanitud tööd on vaja kiirelt lõpule viia. Üllatavalt kiiresti on tõusnud Põllumajandusministeeriumi suutlikkus ja asjalikkus, kuid ka siin on vaja hoog säilitada, sest tõsised läbirääkimised põllumajanduse alal on algamas.

Viimastel aastatel on eurointegratsiooni kontekstis põhiliselt räägitud seadusandluse ühtlustamisest, Eesti seaduste kooskõlla viimisest Euroopa Liidu nõuetega. Mitmes valdkonnas on jõutud seadusandluse ühtlustamisega lõpule (nt äriühinguõigus, audiovisuaalsektor), kuigi endiselt on seaduseelnõusid, mille mainimine sunnib üha enam häbi tundma. Näiteks võlaõigus, mille taga seisab õige mitme valdkonna korrastamine. Selleks, et olla valmis EL-ga liitumiseks 1.01.2003 ei tohi enam teha mingeid järeleandmisi selleks aastaks planeeritud õigusaktide menetlemisel. Pean tunnistama, et Riigikogule langeb sellega seoses alanud aastal tohutu, ausalt öeldes lausa ülejõukäivana tunduv koormus. Jättes midagi olulist tegemata muudame sellega asjatuks oma muud jõupingutused.

Siinkohal tahaksin rutiinist kõrvale astuda ning keskenduda kodutöö kõige tähtsamale, kuid paraku seni alahinnatud lõigule. Euroopa Liitu ei astu mitte poliitikud ega ametnikud, vaid Eesti riik ja rahvas. Seda siis, kui nad Euroopa Liidu endale hea leiavad olevat. EL kodanikeks saavad kõik Eesti kodanikud, nii maamehed kui ärinaised. Meie kõikide edu EL-s sõltub sellest, kui täpselt me mõistame, mis meile selles Euroopas head on ning kuidas seda endile tagada. Seni oleme me aeg ajalt rääkinud rahva teavitamisest ning selle teavitamisega ka tasapisi tegelenud. Paraku kirjutab EL endast samas keeles nagu riigid ehk juriidilises keeles. Pean tunnistama, et vaatamata teatud kogemusele suudan minagi vaid harva sellest põnevust leida, kuid ei lõõgastust ega lõbu. Pole siis imestada, et inimestele jäävad eelkõige meelde lõbusad rumalused kurkide ja banaanide teemal.

Tegelik ülesanne, mitte ainult Valitsusele ja Riigikogule, vaid meile kõigile, kes me oskame ja suudame, on asi kogu rahvale ära seletada.

Mulle meeldib Eesti rahva juures see, et igauks usub eelkõige enda tarkusse ja tublidusse. Valitsus võib olla rumal ja Riigikogu, ajakirjandus võib olla igav ja ülemus käpard, aga meie saame selle kõige kiuste hakkama ja elu läheb edasi ja läheb paremaks. Samad küsitlused näitavad, et Eesti on lähedastest saatusekaaslastest ainus, kus meenus 2-rublalisest vorstist ei kutsu esile silmipimestavat nostalgiat pehastunud imperiumi sooja baraki järele. Eestlased on oma tuleviku suhtes kõige optimistlikum rahvas kogu Euroopas ning see on sama võimas edasiviiv jõud kui nooruse tung ja torm.

Ometi on ka kevadises meeleolus kasulik endale tõsiasjadest aru anda, sest vilja tuleb külvata targu. Arvamus, et Eestil läheb nii hästi -muidugi ainuüksi omast tublidusest - et meile pole mingit Euroopa Liitu vaja, ei ole tõene arvamus. Kartus, et EL hakkab meie piima pealt endale koort riisuma, ei ole põhjendatud kartus.

Eesti on nii väike riik, et ainult avatus saab tuua meile edu ja 21. sajandi väärilise elujärje. Et osta midagi, mida Eestis ei tehta, on vaja selleks raha teenida ehk midagi eksportida. Et tasuks majanduslikult ara toota Eestis midagi natukegi keerulisemat -ja ainult keeruliste asjade pealt on tänapäeval võimalik hästi teenida - tuleb seda toota rohkem, kui meil kodus vaja, tuleb seda eksportida. Kolmveerand Eesti ekspordist läheb täna Euroopa Liidu maadesse. Läheb erilistel soodustingimustel tänu kaubalepingutele, mis on Eesti ja EL vahel sõlmitud üksnes Eesti peatse liitumise eeldusel. On viimane aeg endale teadvustada, et Eesti kiire majanduskasv ja igauhe elatustaseme kasv on otseses sõltuvuses Euroopa Liiduga sõlmitud väga soodsatest kaubanduslepingutest. Paljuski just sellest perspektiivist lähtudes on Eestisse tulnud ja tulemas mitmeid olulisi välisinvesteeringuid.

Me naudime täna viisavabadust enamuse Euroopa riikidega, mis on meile antud kui peatsele EL liikmesriigile. Meie noortel on üha enam võimalusi õppida keeli ja täiendada haridust EL riikides. EL koostööprogrammid teaduse, hariduse ning kultuuri vallas annavad tõhusa osa sellest hapnikust, mida me vajame oma mõtteeaksuse hoidmiseks.

Seni sai Eesti EL tuge ainult PHARE programmi raames, kuid tänavu käivituvad meie jaoks ka põllumajanduse ning maaelu toetusprogramm SAP ARD ning infrastruktuuri programm ISPA. Aastatel 2000-2002 toetab Euroopa Liit Eestit kuni 1,14 miljardi krooniga aastas. Raha eraldatakse muidugi eeldusel, et Eesti esitab hästi ette valmistatud, tehniliselt korrektselt vormistatud ning põhjendatud projektettepanekuid.

Ikla- Tallinn-Narva maantee uuendamine, Tartu tunnelkollektor, Tallinna prügila, Koidula piiripunkt, tööturuteenuste arendamine, noorte tööhõive, võitlus uimastitega, põllumajandusettevõtete moderniseerimine, külade renoveerimine ja maapiirkondade kultuuripärandi kaitsmine. See on ainult väike loend kavast olevatest ja juba kokku lepitud programmidest, mis Eestile otsest ning vahetut kasu toovad.

Sellel taustal võime küsida, miks on aga siis Euroopa Liitu astumise toetusprotsendid ikkagi sedavõrd madalad, miks ei tungle rahvamassid tänavatel ning ei nõua valitsuselt viivitamatut astumist Euroopa Liitu. Sellel on ilmselt mitu põhjust. Ühelt poolt pole me kõik suutnud Euroopa Liiduga liitumise tähendust ka "tädi Maalile", nagu president tavatseb ütelda, lahti seletada suutnud. Teiselt poolt häirivad tädi Maalit just eelpoolmainitud Eesti riiki jätkuvalt vaevavad probleemid, mistõttu ta ei soovi enam ühegi poliitilise erakonna ega nende ettepanekute poolt hääletada. Kolmandaks mängib hoiakutes aga oma rolli eesti rahva sajandite tagant pärit eluterve skepsis, mis lihtsalt sunnib igauht meist üheksa korda mõõtma ning üks kord lõikama.

Ja mina isiklikult olen uhkusega just sellise rahva liige. Ning seetõttu kinnitan ma Teile siit kõrgest kõnetoolist veel kord täie vastutustundega: Eesti astumise Euroopa Liitu ei otsusta mitte valitsus, Riigikogu ega poliitilised erakonnad, vaid Eesti rahvas. Referendum Euroopa Liitu astumiseks tuleb igal juhul. Teisiti poleks see lihtsalt mõeldav. Valitsuse ülesandeks on lihtsalt aidata meil jõuda nii kaugele, kuni Euroopa Liit on oma otsuse meie sobivusest oma liikmeks läbirääkimise lõppemisega teinud, anda siis see otsus ja tuleviku valik täielikult Eesti kodanike kätte, lastes meil meie ajaloos ükskord ometi endal otsustada, mida me teeme ning kuhu tahame minna.

Ma olen veendunud oma rahva suutlikkuses otsustada ning aru saada, et oma Eesti kodu kiirema kordaseadmise ning kõõginurgas jalgratta uuesti leiutamise vajadusest vabanemise kõrval saame Euroopa Liidult kaasavaraks veel midagi, mis on sama raskesti mõõdetav aga palju püsivam kui armastus. Kogu meie optimismi ning põhjamaise rahulikkuse juures on eesti rahval läbi kogu tema ajaloo nappinud turvalisust. Riikide julgeolekut ei mõõdetata tänapäeval mitte ainult nende enda ja nende liitlaste püssitorude arvuga. Riigi maine ja jõukus, tema majanduslikud, poliitilised ja inimtasandi sidemed, riigi staatus ja kuuluvus määravad tema koha kas hoitute ja kaitstute või unustatute ja hüljatute hulka. Euroopa Liidu liikmesriigina on meil võimalik olla osaline otsuste langetamisel, mis meid niikuinii puudutavad. Meie valik seisnebki tegelikult selles, kas viime Eesti otsustajate hulka või jääme rahvaks, kelle saatust otsustavad teised.

Selleks veendumuseks annab mulle julgust tõsiasi, et opositsiooni suhtumine valitsuse tegevusse eurointegratsiooni vallas on parimaks näiteks Eesti demokraatia.

Täna tähelepanu eest.